

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Po Nobelio ženklų

2014-02-07

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Literatūra

AUTORIUS: Valdas V. Petrauskas

DATA: 2014-02

Kam šypsosi Nobelis

2013 metai Kanadai itin dosnūs ir reikšmingi – šios šalies literatūra pirmą kartą pelnė Nobelio premiją. Ji atiteko garbaus amžiaus novelistei, Šiaurės Amerikos skaitytojų numylėtinei Alice Munro, per savo netrumpą kūrybinį gyvenimą išleidusiai keturiolika apsakymų rinkinių ir pelniusiai šešiolika Kanados ir pasaulinės literatūros premijų. *Post factum* atsivėrė erdvė diskusijoms, ar Kanadoje nėra daugiau rašytojų, labiau nusipelnusių Nobelio premijos, buvo paminėtos kelios pavardės, tarp jų Margaret Atwood ir Michaelas Ondaatje, pasaulyje kur kas plačiau nei Alice Munro pagarsėjusių tiek savo kūryba, tiek visuomenine bei pilietine veikla.

Tokios pat diskusijos, tik, deja, ne *post factum*, virė ir verda ir Lietuvoje, kurios literatūra dar nepamaloninta tokiu išskirtiniu dėmesiu. Pavyzdžiui, filosofo Leonido Donskio nuomone, vienintelis labai realus Lietuvos kandidatas į Nobelio literatūros premijos laureatus yra Tomas Venclova, kartą jau nominuotas, jo žodžiais tariant. Su filosofu vargu ar verta ginčytis, juoba kad jo minimas kandidatas jau nuskynęs daugumą pasaulio literatūros premijų ir pelnęs daugelio pasaulio universitetų garbės daktaro laipsnį, be to, taip lengva pelnyti antitoleranto titulą. Regis, André Malraux yra pasakęs, kad verčiau parašyti vieną gerą knygą nei dešimtį prastų, gal gerbiamas filosofas tuo ir remiasi, bet Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyriaus pirmininkui Petriui Palilioniui L. Donskio optimizmas svetimas. Pasak jo, yra rašytojų, kurie tikrai verti Nobelio premijos. „Ne kartą siūlėme nominuoti Sigitą Gedą ir Justiną Marcinkevičių. Nė neabejoju, kad ateis metas, kada Lietuvos rašytojas bus Nobelio premijos laureatas, bet tas metas ne dabar“, – tvirtina P. Palilionis. Remarka, kaip sakoma teatre: panaši situacija susiklosto garsaus amerikiečių detektyvų autoriaus Donaldo E. Westlake'o romane *The Axe* („Kirvis“, gaila, ligi šiol neišverstame į lietuvių kalbą), kur vienas po kito iš pasaulio traukiasi varžovai, pretendentai į tam tikras pareigas. P. Palilionio žodžiais, reikėtų, kad rašytojo kandidato į Nobelio premiją kūryba būtų ne tik kuo nors išskirtinė, bet ir pasklidusi po visą pasaulį, išversta į

anglų, skandinavų kalbas. Visa bėda, kad „Lietuvos rašytojai savo kūrybą leidžia rūpintis patys. Yra tik keletas kūrėjų, kurių darbus leidyklos užsako iš anksto, nes yra užtikrintos, kad knygos bus gerai perkamos“, – apgailestauja P. Palilionis.

Pasak Margaret Atwood, „kelias iki Nobelio premijos A. Munro nebuvo lengvas: šansai, kad iš jos vietovės ir jos laiko išnirs literatūros žvaigždė, buvo beveik lygūs nuliui. Ji gimė 1931-aisiais, tad būdama vaikas patyrė Didįjį ekonomikos nuosmukį, o paauglystė buvo pažymėta Antrojo pasaulinio karo ženklais“. „A. Munro jau seniai pelnė pripažinimą Šiaurės Amerikoje ir Jungtinėje Karalystėje, bet Nobelio premija sukels tarptautinį susidomėjimą ne tik moterų ir Kanados literatūra, bet ir apsakymo žanru, kuris paprastai yra ignoruojamas.“ Neprilygstamas trumpojo žanro meistras Romualdas Granauskas, klausiamas, kodėl šiuolaikiniai skaitytojai renkasi romanus, o ne apsakymus, aiškina labai paprastai: „Šiais laikais apskritai mažai kas moka skaityti tikrą grožinį kūrinį, ką jau kalbėti apie glaustą apsakymo formą. Tam reikia didelio pasiruošimo. Turi mokėti jausti, kokia kalba, koks stilius, kaip pateikta kiekviena detalė, kaip ji virpa, kaip įsilieja į kūrinio audinį. Lengvo turinio romane skaitytoją įtraukia siužetas, kuris tikrajai literatūrai nėra pats svarbiausias elementas. Kitaip tariant, tikro grožinio kūrinio skaitytoją lydi skaitymo malonumas, o pigaus romano skaitytoją – tik smalsumas. Šis net nežino, kas yra skaitymo malonumas.“¹

Naujausias A. Munro rinkinys „Mielas gyvenime“ (*Dear Life*, 2012), sudarytas iš 14 apsakymų, kurie pastaraisiais metais jau buvo spausdinti periodinėje spaudoje, daugiausia Jungtinėse Valstijose, žurnale *The New Yorker*, tiek struktūra, tiek tema, tiek raiškos priemonėmis pratęsia A. Munro tradiciją: pasakoja apie moters gyvenimo peripetijas Kanadoje, daugiausia Ontario provincijoje, Toronte, retkarčiais nuklystant į kitas provincijas, Saskačevaną ar Britų Kolumbiją.

Pirmas apsakymas *To Reach Japan* („Pasiiekti Japoniją“) su Japonija neturi nieko bendra, veiksmas kaip paprastai vystosi Ontario provincijoje, priešokiais nuklystant į Vankuverį. Tema tradicinė: moteris bando geriau pažinti save, jausdamasi nusikaltusi motinos pareigai tiek *čia ir dabar*, tiek praeityje. Veiksmas prasideda Vankuverio geležinkelio stotyje, iš kur pagrindinė herojė Greta su dukrele Katy traukiniu vyksta vasaros atostogų į Torontą, o vyras ir tėvas Peteris šypsodamas mojuoja joms nuo perono. Traukiniui tebestovint, mes sužinome, kad Peteris, dar mažas būdamas, su mama pabėgo iš komunistinės Čekoslovakijos, o dabar dirba inžinieriumi. Paašškėja, kad Greta ir Katy važiuoja ilgam į Torontą, nes Peteris gavo darbą toli šiaurėje, o ten nėra sąlygų gyventi su šeima. Be kita ko, paašškėja, kad Greta – poetė, tiesa, dar nelabai garsi, todėl nejaukiai jaučiasi rašytojų vakarėliuose, nusigeria ir nemoka bendrauti. Taip susipažįsta su Harrisu Bennettu, torontiečiu, kurio namuose vyko įprastas „knygų aptarimas“, ir paryčiais savo automobiliu jis veža ją namo ir net bando pabučiuoti. Gal geriau būtų pasibučiavę, nes vėliau visą žiemą ir pavasarį ji beveik kas dieną jo ilgisi. Traukiniui pajudėjus, pamirštame ir Peterį, ir Benetą, Greta ir Katy vagone susipažįsta su žmonėmis, susidraugauja. Vis dėlto Gretą graužia sąžinė: ji jaučiasi nusikaltusi dukteriai.

Antras apsakymas *Amundsen* („Amundsenas“) – irgi nedidelis šedevras. Kaip paprastai A. Munro sutelkia dėmesį į detales, vengdama tokių dalykų, kuriems kiti rašytojai skirtų daugiau laiko. Apsakymas prasideda tuo metu, kai Viviena Hyde išvyksta iš Toronto mokytojauti į tuberkuliozės sanatoriją, esančią šaltoje vietovėje, vadinamoje Amundsenu. 1940-tieji metai, pasaulį šturpina karas, tačiau Amundsene visiems rūpi

tik *čia ir dabar* vykstantis gyvenimas ir tykanti mirtis. Jeigu kas nors neateina į darbą, kyla patys baisiausi įtarimai. Iš pradžių žmonės šalinasi Vivienos, bet veikia ji supranta, kas dedasi jų širdyje: kai tik per radiją prasideda žinių laida, jie paleidžia muziką, kad negirdėtų pranešimų apie netektis frontuose. Susipažinusi su naujuoju sanatorijos vadovu daktaru Alistairu Foxu, Viviena savo noru įkliūva į meilės žabangas, puikiai suvokdama, ką daro. Bet širdžiai neįsakysi...

Leaving Maverly („Atsisveikinimas su Maverly“) – savotiškas Vienuolio „Paskenduolės“ variantas apie nėštumą ir kaip mūsų dienomis derėtų tvarkyti tokius reikalus. Apsakymas prasideda labai išsamiai „Kapitolijaus“ kino teatro aprašymu, sužinome viską apie jo savininką Morganą Holly ir apie tai, kaip jis susinervina sužinojęs, kad jo netekėjusi tarnautoja laukiasi ir išeina iš darbo. Į savo vietą ji pasiūlo tylią merginą, vardu Leah, kuri iškart patinka Morganui, nenorinčiam, kad jo tarnautojai plepėtų su lankytojais. Be to, merginos tėvas draudžia jai žiūrėti filmus, tad Morganas juo labiau patenkintas. Vienintelis trūkumas: tėvas mano, kad jo dukteriai pavojinga po darbo vėlai vakare eiti namo vienai. Išėitis atsiranda pati savaime: vietinis policininkas Ray’us Elliotas, kino mėgėjas, pasiūlo ją lydėti budėdamas vakarais. Ir po to A. Munro išdėsto policininko gyvenimo istoriją, jo vaikystę, paauglio metus, meilę ištekėjusiai trisdešimtmeči mokytojai, apie kurią jo klasės draugai siaurame rate šneka, jog „kai kam su ja labai pasisekė“.

Diduma A. Munro apsakymų gvildena asmeninės atsakomybės ir sąžinės klausimus, moters gyvenimo trapumą ir tragiškumą. Autorės mėgstama tema – nelaiminga meilė, paauglių, vargo priverstų dirbti nemėgstamą darbą, likimas. Tam tikrų asociacijų su Lietuvos vaikų gyvenimu kelia apsakymas *Haven* („Rojus“) apie vankuverietę, gyvenančią su teta ir dėde tuo metu, kai jos tėvai išvykę dirbti į Afriką.

Nobelio premijos laureatė kartais lyginama su Čechovu, ji ir pati prisipažįsta, be kitų rašytojų, mėgstanti rusų klasiką. Jos – kaip ir Čechovo – apsakymuose svarbu ne tiek siužetas, kiek veikėjų, išimtinai moterų, išgyvenimai, nes A. Munro rašo daugiausia apie moterų likimus. „Parašyti apsakymą – oi kaip nelengva. Čia neatsipirksi saulėlydžio aprašinėjimais, dialogais per keliolika puslapių, – prisipažįsta lietuvių novelės meistras R. Granauskas. – Bijai, kad sakinyje nebūtų vienu žodžiu per daug, o žodyje – vienu skiemeniu. O novelės pabaiga turi smogti kaip sproginas – ir tikėtinas, ir nelauktas. Užuoat rašęs dešimt apsakymų, aš verčiau imčiausi dviejų romanų.“² A. Munro nesilaiko griežtų novelės žanro taisyklių, priešingai, pabandžiusi rašyti romaną, suprato, kad nepavyks, ir suskaidė jį į atskirus „tekstus“, kuriuos, kaip pati prisipažino, laiko ne apsakymais ar novelėmis, o tiesiog „prozos kūriniais“, labai atitinkančiais anglišką žanro pavadinimą: *short stories*, arba „trumpos istorijos“.

Žibuoklė Martinaitytė. „Niujorko architektūra“

Premijos, premijos...

Keisčiausia, kad panaršęs po internetą radau labai nedaug žinių apie lietuvių literatūros premijas. Kokios jų svarbiausios – žino nebent jų steigėjai ar laureatai. Pastebėjau Rašytojų sąjungos, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto, Lietuvių fondo, Jurgos Ivanauskaitės, Kazimiero Barėno, Europos Sąjungos literatūros

premijas, dar kažkokią Tolerancijos premiją, kuria buvo apdovanotas S. Parulskis. Aišku, dar yra Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija, skiriama „siekiant skatinti kūrėjų kūrybą, įvertinti reikšmingiausius kultūros ir meno kūrinius, Lietuvos ir pasaulio lietuvių bendruomenės kūrėjų sukurtus per pastaruosius septynerius metus, taip pat ilgametį kūrėjo kūrybinį indėlį į kultūrą ir meną“, taigi ja apdovanojamas ne tu metų „produktas“, o „ilgametis indėlis“. Vis dėlto premijuotos knygos, kaip ir jų autoriai, išskyrus ypatingus atvejus, lieka šešėlyje, neišsoka į vadinamuosius *topus*, kur viešpatauja Danas Brownas su keliais „atspalviais“. Ir, laimė, Sigitas Parulskis su „Tamsa ir partneriais“. „Ką tai liudija? – paklaustų Andrius Jakučiūnas. – Turbūt ne ką kita, o faktą, kad kokybiškos literatūros galimybę (...) psichologiškai mes jau seniai esame palaidoję...“ Kur Nacionalinės ir kitų reikšmingiausių premijų laureatai? Kur kiti Lietuvos kūrėjai?

Atsivertęs Kanados TOP'us, iškart randu kone visus pagrindinių premijų laureatus. Vadinasi, ne veltui skiriamos premijos, ne už vieną, kadaise paauglio metais išleistą knygelę, kurią be perstojo gliaudo žodžio tyrėjai, ne už „ilgametį indėlį“, pasak a. a. poeto S. Gedos, buvusio Lietuvos nacionalinių kultūros ir meno premijų komisijos pirmininko, įvertinamą „savo nuožiūra“ ar „pribrendus reikalui“.

Nacionalinė premija

Pagrindinę Nacionalinę Generalinio Gubernatoriaus literatūros premiją pelnė Eleanora Catton (g. 1985) romanu *The Luminaries* („Šviesuliai“). 2013 m. šis romanas laimėjo ir *Man Booker* premiją.

The Observer paskelbė knygą „išradingumo viršūne“: romanas pasižymi originalia sandara, suręsta pagal astrologijos principus, tad personažai susieti ne vien su Zodiako ženklais arba Mėnuliu ir Saule (šviesuliais, kaip ir nusako romano pavadinimas), bet ir elgiasi pagal planetų nulemtą schemą, o dvylika romano skyrių tolydžio mažėja mėgdžiodami Mėnulio dilimą sulig kiekviena faze.

Romano veiksmas nukeltas į Naujosios Zelandijos vakarų pakrantę, 1866 metus, aukso karštligės laikus. Aukso ieškotojas Walteris Moody's vyksta į naują Hokitikos gyvenvietę bandyti laimės, tikėdamasis pralobti, bet susiduria su dvylika įtakingų vietinių vyrų, smokingais ir frakais vilkinčių džentelmenų, kurie, susirinkę „Karūnos“ viešbučio rūkomajame, tiria tris mįslingas žmogžudystes ir įtraukia jį į savo draugiją. Veiksmas vystosi veikėjams dėstant tų pačių įvykių versijas, savo gyvenimo istorijas ir įtarimus nepaprastai grakščiu stiliumi, tad kiekvienas pasakojimas atrodo kaip nedidelis šedevras, kerintis savo kalba ir išraiškos priemonėmis. Viena iš pagrindinių veikėjų Ana Veterel, buvusi narkomanė ir prostitutė, įtariama turėjusi romaną su tokiu Krosbiu Velsu, galimas dalykas, apsimetusiu Frensiu Karveriu, kurį medžioja Ahas Sungas, kinas, boksininkų sukilimo dalyvis, trokštantis atkeršyti už savo tėvą. Velsas, vedęs viešbučio savininę Lidiją Vels, suvedžiojo Aną, britų keleiviniu laivu atvykusią į Port Čalmersą, ir ši, pagauta nusikaltimo vietoje, atsidūrė Hokitikoje, tapo prostitute ir įjunko į narkotikus. Pastojusi nuo Velso, žiauriai sumušta Ana persileidžia ir maloningoji Lydia Wells ištraukia ją iš prostitucijos liūno, tuomet Ana pamilsta Emerį Stainesą, irgi narkomaną, ką tik atvykusį į Hokitiką ieškoti laimės. Ahas Sungas kėsina nušauti Karverį, bet nepataiko ir pats miršta nuo kulkos.

Paskelbus Nacionalinės premijos laureatę, kilo šokia tokia sumaištis: rašytojai, patekę į trumpąjį sąrašą (Shyamas Selvadurai'us su romanu *The Hungry Ghosts* - „Alkani vaiduokliai“; Colinas McAdamas su romanu *A Beautiful Truth* - „Graži tiesa“ ir Kennethas Bonertas su pirmuoju romanu *The Lion Seeker*- „Liūtų ieškotojas“), pasijuto lyg ir apvilti, ir spaudoje pasirodė straipsniai, reikalaujantys neskirti premijos Eleanorai Catton, nes ji Kanadą palikusi šešerių metų, augusi ir šiuo metu gyvenanti Naujojoje Zelandijoje, net jos romano veiksmas vyksta toje šalyje.

Panašų nesklandumą būta ir 1993 metais, kai Nacionalinę premiją laimėjo Nancy Huston romanu *Cantique des Plaines* („Lygumų giesmė“): oponentai reikalavo premijos neskirti, nes esą autorė pateikusi angliškojo romano *Plainsong* vertimą į prancūzų kalbą, todėl premija turėtų būti skiriama tik kaip už vertimą. Vis dėlto N. Huston įrodė, kad jos knyga prancūzų kalba esanti originali adaptacija, ir premiją išsaugojo. Beje, *Plainsong* - vienintelė jos knyga anglų kalba. Rašytoja šiuo metu gyvena Paryžiuje, rašo prancūziškai, nors jos gimtoji kalba - anglų, ir laimi tiek Prancūzijos, tiek Kvebeko premijas.

Nacionalinę Generalinio Gubernatoriaus prozos prancūzų kalba premiją laimėjo Kvebeko rašytoja Stéphanie Pelletier pirmąja apsakymų knyga *Quand les guêpes se taisent* („Kai vapsvos tyli“). Keturiolika palyginti trumpų apsakymų, kurių personažai patiria dvasinę krizę, bet nepalūžta, sugeba apeiti atsivėrusią bedugnę, laikosi gyvenimo atskleisdami savo trapumą, jautrumą: mergina sužino, kad jos tėvas apgaudinėjo motiną, o svarbiausia - susivokia, kad jis beviltiškai sensta; kita mergina, užgavusi motinai širdį, kankinasi ketindama nusižudyti; sena moteris, meilės ir pasiaukojimo kupina širdimi, puola į neviltį supratusi, kad jos sūnus turi potraukį vyrams...

Kitos premijos

Vienas žymiausių *Giller Prize* iš trylikos pretendentų išsirinko Lynn Coady apsakymų knygą *Hellgoing* („Žengimas į pragarą“), nors pretendavo vienuolika romanų ir tik dvi apsakymų knygos. Kas atsitiko? Nejaugi, atklydus Nobeliumi, Kanadoje įsiviešpatauja trumposios prozos žanras? 2011 m. Lynn Coady tik per plauką nepelnė premijos romanu *The Antagonist* („Antagonistas“).

Devyni apsakymai, maždaug dešimties metų kūrybos vaisius, bet tai anaipatol ne stalčių išvalymas, kaip įprasta kai kuriems „kūrėjams“, sumetantiems į krūvą laikraščiuose ir žurnaluose spausdintus „vienetus“. Kaip ir R. Granauskas, ji prisipažįsta, kad apsakymą kur kas sunkiau parašyti nei romaną - įkvėpimas jiems ateinąs iš kur kas gilesnių sferų ir reikalaujās nepalyginti kruopštesnio darbo. Apskritai, pasak jos, apsakymas gimsta instinktyviai: „Pagauni vėjelio dvelksmą - mintį, jos užuomazgą - ir seki iš paskos. Pasikapstai pašamonėje ir žiūri, kas atsitiks, o tokių dalykų nepasitaiko, kai rašai romaną.“

Apsakymų personažai skirtingi, bet juos vienija būdingi charakterio bruožai, jie nepritampa prie aplinkos, jaučiasi svetimi tiek įsitikinimais, tiek polinkiais: katalikė vienuolė (*Take This and Eat It* - „Imk ir valgyk“) ligoninėje stengiasi gelbėti merginą, kuri dėl religinių įsitikinimų marina save badu; rašytoja (*Clear Skies* - „Giedras dangus“) studentams skaito rašymo kursą, bet iš tikrųjų nenori jų mokyti ir vengia

pokalbių apie savo ankstyvąją kūrybą, išgarsinusi ją ir dabar tarytum jai svetimą; namo savininkas (*The Natural Elements* - „Prigimtis“) nesuvokia, kodėl dukteriai vis labiau nuo jo tolstant jis taip rūpinasi nuomininke, bejėge vyro pamesta imigrante iš Kalifornijos.

Pažymėtina *Burt Award* premija, skiriama Kanados Pirmųjų tautų, metisų ir inuitų literatūrai. Ją pelnė vienas žymiausių odžibvių rašytojų, dešimties knygų autorius ir įvairių literatūros premijų laureatas Richardas Wagamese'as. Vaikystėje Vaikų globos draugijos atimtas iš tėvų ir užaugęs globėjų namuose, R. Wagamese'as perkelia į romaną *Indian Horse* („Indėnų žirgas“) asmeninę gyvenimo patirtį, atskleisdamas XX a. septintajame dešimtmetyje Kanadoje viešpatavusį rasizmą ir kultūrinę atskirtį, Pirmąsias tautas pasmerkusią alkoholizmui, narkomanijai, išsigimimui ir pražūčiai.

Dar bene dvidešimt literatūros premijų skyrė įvairūs fondai ir organizacijos, bet viena įdomiausių - Nepriklausomų leidėjų išrinkta Lynn Crosbie knyga *Life is about losing everything* („Gyvenimas eina velniop“, taip būtų galima laisvai išversti pavadinimą, atsižvelgiant į lengvabūdiškai magiškai tikrovišką turinį), *roman à clef*, arba „spėk, ką turiu omeny“, kažkas panašaus į kadaise daug triukšmo sukėlusį Jono Avyžiaus romaną „Chameleono spalvos“. Autorė, poetė ir prozininkė, eseistė, Toronto universiteto profesorė, peržvelgia šių laikų vertybes, jų praradimą, bandydama surūšiuoti tai, kas dar išliko gražaus, saugotino ir kas turėtų atsidurti šiukšlyne.

Marijos miestas

Pasaulyje, išskyrus Lietuvą, esama ir daugiau Marijos žemių, o iš šešiolikos Marijos miestų vienas yra Kanadoje. Tai Monrealis, Kvebeko frankofoniškosios kultūros centras, apdainuotas ir aprašytas ne vieno Kvebeko rašytojo. 2013 m. jam atidavė duoklę bendravardė - Marie Hélène Poitras, reikšdama savo meilę romanu *Griffintown* („Grifintaunas“), pelniusiu Prancūzijos-Kvebeko asociacijos įsteigtą *France-Québec* literatūros premiją.

Grifintaunas - Monrealio kvartalas, kuriame 1847 m. apsigyveno airių imigrantai, atvykę ieškoti laimės. 1963 m. miesto valdžia pervadino kvartalą ir įkūrė ten pramoninę zoną. 2003 m. Richardas Burmanas sukūrė dokumentinį filmą „Grifintauno šmėklos“, kuriame papasakojo apie Mary Gallagher, prostitutę, žiauriai nužudytą 1879 m. ir, pasak padavimo, kas septyneri metai grįžtančią ieškoti savo galvos.

Marie-Hélène Poitras romanas nukelia į Grifintauno praeitį. Kuriama originali atmosfera Holivudo spagečių vesternų stiliumi, nelabai įprastu Kvebeko literatūrai. Veiksmas vyksta tarytum Amerikos „laukiniuose Vakaruose“, kur viešpatauja smurtas, geriečiai ir blogiečiai, žirgai, aukso troškulys, kur vežikai savo puskarietėmis vežioja turistus po Monrealio senamiestį, o vakare grįžta namo.

Kovo mėnesį Paryžiaus knygų mugėje, atidarant Kvebeko leidėjų stendą, Kvebeko delegacijos vadovas Michelis Robitaille'is įteiks rašytojai 5000 eurų čekį, paskui laureatė leisis į Prancūzijos-Kvebeko asociacijos surengtą kelionę po šalį. „Netveriu džiaugsmu, - pareiškė rašytoja, išgirdusi šią žinią. - Neįsivaizduoju, kaip prancūzų skaitytojai priims šį romaną, siekiantį Amerikos nukariavimo laikus. Aš sudėjau į jį visą savo meilę žirgams...“

2005 m. Kvebeko-Prancūzijos asociacijos kultūros komiteto iniciatyva, remiant vienai žymiausių šalies rašytojų Marie-Claire Blais (jos romaną *Soifs* - „Geismai“ 2000 m. Lietuvoje išleido „Tyto alba“ leidykla), buvo įsteigta prestižinė *Québec-France Marie-Claire-Blais* premija pradedantiesiems rašytojams skatinti. 2013 m. savo pirmuoju romanu *Dix* („Dešimt“) ją pelnė Ericas Sommer, šiuolaikinės literatūros magistras. Romano tema E. Sommer pasirinko katastrofą, 1999 m. įvykusią Monblano tunelyje ir kuriam laikui pažadinusią tunelių baimę. Kaip sakoma, patys žmonės kalti, kad rausia žemę, nesuvokdami, jog ji gali atkeršyti. Beje, autorius primena apie Monblaną sklindančius prietaringus gandus, kad nelaimė išstinkanti žmones, kurie išdrįsta kopti į prakeiktą kalną, nepaisydami jame gyvenančių dvasių perspėjimų.

Tąsyk, užsidegus sunkvežimiui, tunelyje žuvo trisdešimt devyni žmonės. Pagrindinis romano veikėjas - Lusijus, italų patrulis, vienai vienas išgelbėjęs gyvybę dešimčiai žmonių. E. Sommer atskleidžia tą tragediją, parodo ją iš arti, pleškant liepsnoms, pragariškame karštyje, kaip niekas kitas įsivaizduoja paskutines patrulio valandas tunelyje, iškastame po prakeiktu kalnu, kur gelbėtojas tampa auka, o gamta - nepermaldaujama likimo lėmėja, kitaip sakant, budelis, kur išaiškėja tikrosios žmogaus vertybės.

Pasak T. S. Elioto, Nobelis - tai bilietas į savo laidotuves. Gavęs jį, žmogus nieko daugiau nenuveikia. Ar pasiteisins jo žodžiai, parodys ateitis.

¹ Rašytojas R. Granauskas: „Esame skurdo visuomenė - pikta, bjauri, nesugebanti užjausti“, *lrytas.lt*, 2013 11 18,

<http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/kultura/rasytojas-r-granauskas-esame-skurdo-visuomene-pikta-bjauri-nesugebanti-uzjausti.htm>

² *Ibid.*